

ROLUL EDUCAȚIEI FIZICE PENTRU RECUPERAREA ȘI INTEGRAREA COPIILOR CU CERINȚE DE EDUCAȚIE SPECIALĂ ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL DE MASĂ

Ursu Iuliana-Andreea¹

Triboi Vasile²

¹Școala Gimnazială nr.1, s. Fântânele, jud. Galați, România

²Universitatea de Stat de Educație Fizică și Sport, Chișinău, Republica Moldova

Abstract. A child is a „tiny universe” and his growth and becoming as an adult represents a long and sinuous road, full of ups and downs. Teachers' strategies working with SER children are not well adapted to different learning situations, the teaching styles observed often benefiting groups of "good" pupils. The term "special educational requirements" refers to a differentiated and specialized educational approach of the students with mental disabilities, physical disabilities, somatic disorders etc. The instructive-educational and compensatory-recuperator process in special education is subordinated to the general teaching principles, mentioning that flexibility and adaptation to the pupils' fitness particularities is needed. In designing and developing lessons, teachers can use the most operational working methods, mixing traditional and modern teaching strategies, using various therapeutic techniques, the aim being to create skills that will ensure personal autonomy and socio-professional integration.

Keywords: special educational requirements, teacher, questionnaire.

Introducere. Esența educației fizice o constituie mișcarea umană, pusă în slujba îmbunătățirii condiției fizice și mentale a oamenilor, a dezvoltării fizice armonioase și a întreținerii stării de sănătate. Întrucât mișcarea umană, sau motricitatea omului, este reprezentată de totalitatea actelor și acțiunilor motrice, desfășurate de om cu scopul de întreținere a relațiilor cu mediul natural și social, educația pentru mișcare reprezintă nu numai o necesitate, ci și o condiție a existenței umane. Activitatea de educație fizică trebuie privită, astfel, ca o necesitate personală a omului, alături de alimentație, îmbrăcăminte, învățătură, apă, soare, relații umane, spațiu de locuit etc. [1].

Cerințe/nevoi educative speciale (CES) este o sintagmă, care se referă la cerințele în plan educativ ale unor categorii de persoane, cerințe consecutive unor disfuncții sau deficiențe de natură intelectuală, senzorială, psihomotrice, fiziologică sau ca urmare a unor condiții psihoafective, socioeconomice sau de altă natură, aceste cerințe plasează persoana/elevul într-o stare de dificultate în raport cu ceilalți din jur, stare care nu îi permite o existență sau o valorificare în condiții normale a potențialului intelectual și aptitudinal de care acesta dispune și induce un sentiment de inferioritate, ce accentuează condiția sa de persoană cu cerințe speciale.

Deși importanța exersării fizice pentru dezvoltarea copilului are semnificația unei axiome, pentru școlarii cu dizabilități aceasta capătă o relevanță aparte, având în vedere nevoia lor de mișcare, ca o condiție esențială a relaționării cu lumea externă și cu propriul corp.

O analiză a literaturii de specialitate referitoare la particularitățile motrice ale copiilor cu dizabilități intelectuale subliniază o dublă perspectivă: unii autori susțin faptul că deprinderile motrice sunt diferite, din punct de vedere cantitativ, față de ce ale semenilor lor fără dizabilități, ceea ce conduce la ideea că acestea sunt însușite mai târziu din perspectiva dezvoltării, în timp ce alți specialiști afirmă că mișcările copiilor cu dizabilități sunt calitativ diferite, din cauza unor disfuncții în plan cognitiv. Observațiile dirijate evidențiază faptul că multe dintre mișcările uzuale ale copiilor sunt stângace, lipsite de viteză, fluentă sau coordonare temporală, uneori cu deficite în programare sau în generarea de forță de susținere [2].

În cadrul activităților de inițiere motrică timpurie, jocul spontan sau jocul dinamic se combină cu învățarea structurată, în care copilul însușește mișcări, într-o manieră progresivă, cu pași mici, printr-o exersare care valorifică abilitățile sale. Treptat, acesta va fi capabil să includă achizițiile motrice în activitățile cotidiene și să le utilizeze flexibil în situații noi.

Educația fizică este disciplina care poate ajuta elevii cu CES la integrarea și recuperarea mai rapidă într-un colectiv. Ei trebuie ajutați și încurajați pentru a face față cerințelor educative, pentru a înfrunța un obstacol, pentru a face față fiecărei nevoi.

Sportul reprezintă un puternic stimulent educativ prin specificul său concurențial și spiritul de echipă. Toate aceste calități se pot obține prin ramuri de sport adaptate specifice indivizilor. Acești tineri pot atinge nivelul de sportivi de performanță participând la campionatele naționale și internaționale pentru persoanele cu nevoi speciale.

În foarte multe țări au fost luate măsuri pentru soluționarea problemelor specifice persoanelor cu diferite tipuri de handicap, pentru ameliorarea suferințelor, înlăturarea sau, măcar, atenuarea complexelor de inferioritate, precum și pentru integrarea socială. Un rol important în acest demers generos, le revine medicilor, psihologilor, profesorilor de educație fizică și altor specialiști, care și-au diversificat și perfecționat continuu mijloacele de acțiune,

ele ajungând să fie tot mai mult solicitate și valorificate în beneficiul celor cu nevoi speciale.

Copiii pot manifesta un comportament provocator sau inadecvat, deoarece nevoile lor de învățare nu sunt satisfăcute, deoarece întâmpină dificultăți sociale sau emoționale acasă sau la școală. Multe diagnostice sau sindromuri, cum ar fi tulburarea de ADHD, autismul sau sindromul Tourette, sunt legate de diferite tipuri de comportament inadecvat. Copiii cu aceste diagnostice particulare și familiile lor au nevoie de ajutor din partea unei echipe multifuncționale și de sprijin din partea mai multor instituții.

Metodologia și organizarea cercetării

Există două trepte în cercetarea psihologică: una empirică, reprezentată de recoltarea materialului concret de cercetare, iar alta teoretică, prin care se determină gradul de veridicitate și reprezentativitate a informației obținute. După aceea, se stabilesc dependentele și relațiile dintre elementele materialului cercetat, apoi se induce exprimarea finală și sintetica datelor și se trag niște concluzii cu caracter general [4].

Experimentul a constatat în distribuirea și interpretarea unui chestionar pentru mai multe categorii socioprofesionale. Întrebările au fost cu răspunsuri prestabilite, identice, indiferent de persoanele către care au fost distribuite.

Chestionarul trebuie să îndeplinească anumite condiții:

- trebuie pretestat înainte de a fi aplicat pe scară largă;
- să fie scurt, să nu ceară informații ce pot fi obținute și pe alte căi;
- întrebările chestionarului să fie clare;
- să existe veridicitatea răspunsurilor;
- să țină cont de nivelul de informații al subiectului asupra căruia este

aplicat.

Evaluarea, în sensul prezentei metodologii, este un proces complex, continuu și dinamic, realizat în scopul de a cunoaște în profunzime și de a estima din punct de vedere calitativ și cantitativ particularitățile dezvoltării, limitele și potențialul copilului/elevului/tânărului cu CES [4].

În primă fază, am formulat și aplicat un chestionar cu 15 întrebări anonime, destinat mai multor categorii de persoane din mediul rural și urban cu privire la rolul educației fizice în recuperarea și integrarea copiilor cu CES în învățământul de masă, având drept scop recoltarea informațiilor de bază în

elaborarea și aplicarea unor teste în vederea soluționării și atragerii copiilor cu CES la orele de educație fizică.

Chestionarele au fost distribuite către 137 persoane, dintre care 61 profesori de educație fizică și sport, 10 profesori de alte specializări, 55 de părinți și 11 angajați de la CJRAE (Centrul Județean de Resurse și Asistență Educațională) Galați. Fiecare întrebare a avut mai multe variante de răspuns (3-5 variante), fiecare persoană încercuind varianta dorită sau completând spațiile libere punctate. Răspunsurile vor fi folosite doar în scopul cercetării și implementării unor metode și mijloace moderne de atracție și interes al persoanelor cu nevoi speciale în cadrul orelor de educație fizică, adaptată nevoilor fiecărui individ în învățământul de masă.

Rezultatele cercetării și interpretarea lor

Răspunsurile la întrebările adresate ne-au permis să ne creăm o opinie generală cu privire la rolul educației fizice în recuperarea și integrarea copiilor cu CES în învățământul de masă în viziunea unor categorii socioprofesionale, cum ar fi: profesori de educație fizică și alte categorii și specializări atât din mediul rural, cât și din mediul urban.

De asemenea, primele 6 întrebări din chestionar fac referire la părerea legată de nivelul educației fizice în România, despre importanța mișcării în viața omului, păreri despre numărul optim de ore de educație fizică pe săptămână, importanța materialelor audio-video în cadrul orelor de curs și despre reacția acestora legată de dispariția orelor de educație fizică din școli, la care nu s-au înregistrat răspunsuri deosebite și aproximativ toți subiecții au avut cam aceleași păreri, iar întrebările 7 – 15 fac referire strict la copiii cu CES, la nevoile acestora, la îmbunătățirea calităților motrice, integrarea în societate împreună cu persoane normale.

Tabell
Centralizarea răspunsurilor profesorilor de educație fizică și sport

Nr. într	Profesori Educație Fizică				
	Variante Răspuns				
	a	b	c	d	e
1	0	27	30	4	0
2	29	24	3	0	-
3	61	0	0	-	-
4	32	16	8	5	-
5	61	0	0	0	-
6	61	0	0	0	-
7	48	0	6	7	0
8	54	0	7	0	-
9	61	0	0	0	-
10	61	0	0	0	-
11	28	17	8	8	-
12	61	0	0	-	-
13	47	0	14	0	-
14	24	37	-	-	-
15	59	2	0	-	-

Tabel 2
Centralizarea răspunsurilor altor categorii și specializări

Nr. într	Profesori Alte Specializări				
	Variante Răspuns				
	a	b	c	d	e
1	3	17	43	13	0
2	15	21	40	0	-
3	76	0	0	-	-
4	46	19	6	5	-
5	63	13	0	0	-
6	76	0	0	0	-
7	39	5	18	14	0
8	58	5	13	0	-
9	47	8	21	0	-
10	51	6	19	0	-
11	29	21	15	11	-
12	70	6	0	-	-
13	57	7	13	0	-
14	35	41	-	-	-
15	73	3	0	-	-

Pentru a prezenta rezultatele și interpretările unor întrebări, vom analiza mai amănunțit răspunsurile a 5 dintre cele 15 întrebări ale chestionarului.

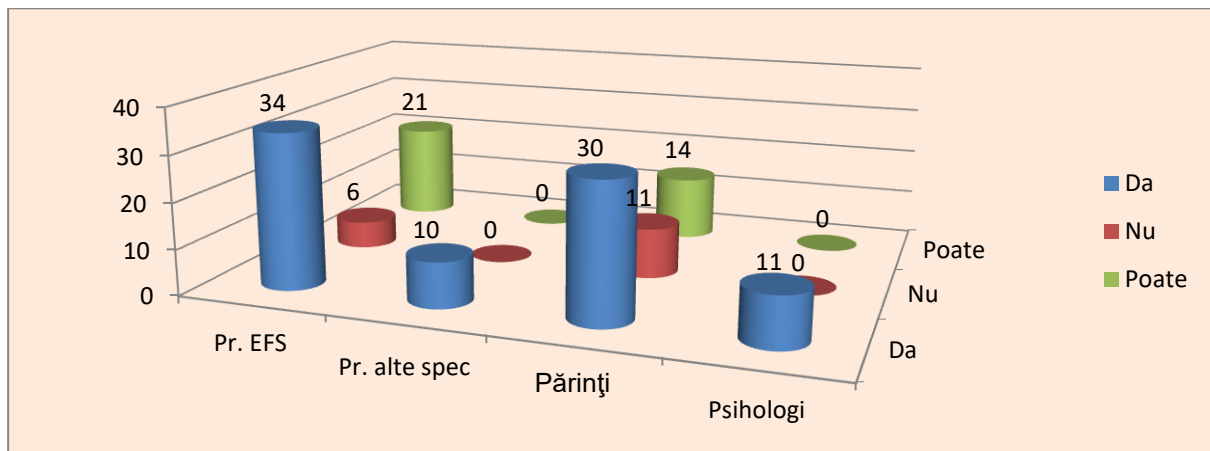

Fig. 1. Reprezentarea grafică a răspunsurilor la întrebarea nr. 14

Astfel, la întrebarea numărul 14 (Figura1): „Ați opta pentru educația în școli speciale, dar cu selectarea și efectuarea unor activități din curriculum în cadrul unei clase de masă?”, 55% dintre profesorii de educație fizică au ales varianta „Da”, iar 34% au ales varianta „Poate”, pe când 67% de alte categorii și specializări au optat pentru varianta de răspuns „Da”, iar 32% au optat pentru variantele „Nu” și „Poate”. Sunt însă și persoane mai puțin sigure, care au preferat varianta c), nefiind siguri de ceea ce ar fi mai bine și mai sigur pentru

unii elevi. După cum bine putem observa în reprezentarea grafică, nu au lipsit nici răspunsurile „Nu”, în mare parte optând pentru această variantă părinții.

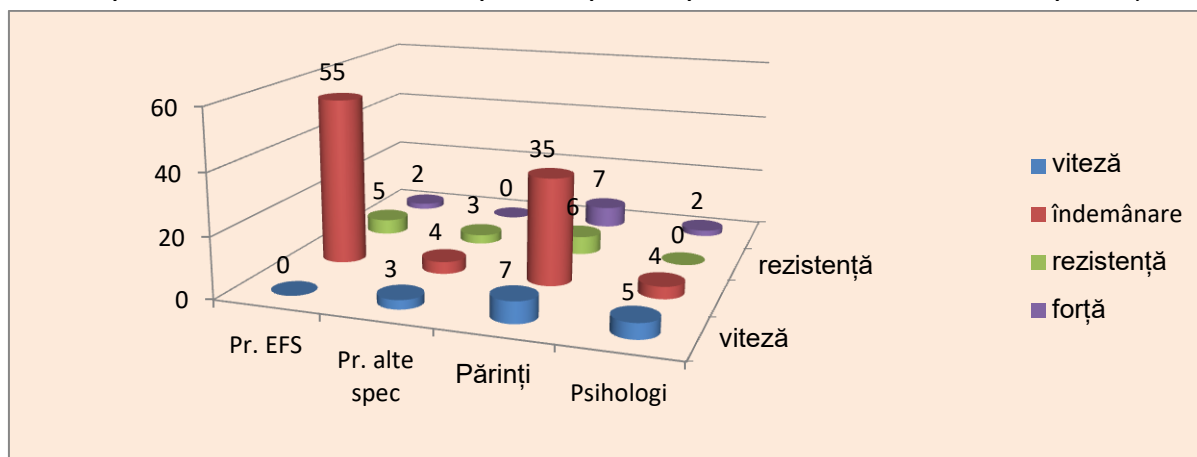

Fig.2. Reprezentarea grafică a răspunsurilor la întrebarea nr.15

Interesant ni s-a părut faptul că la întrebarea numărul 15: „Ce calități motrice considerați că influențează aria cognitivă a elevilor cu CES?”, 90% dintre profesorii de educație fizică și 56% din alte categorii și specializări au optat pentru varianta „Îndemânare”, considerând-o a fi cea mai importantă calitate în dezvoltarea, ajutorul și buna coordonare a persoanelor speciale în viața de zi cu zi și nu numai, însă nu este de neglijat faptul că au existat preferințe și pentru variantele „Viteza” (19%) și pentru „Rezistența” (18%) care pot influența aria cognitivă a elevilor. Cele mai puține voturi (14%) au fost date variantei „Forța”. Așadar, putem observa că calitățile motrice pot fi benefice în viața oricărui om, indiferent dacă vorbim de persoană cu CES sau nu.

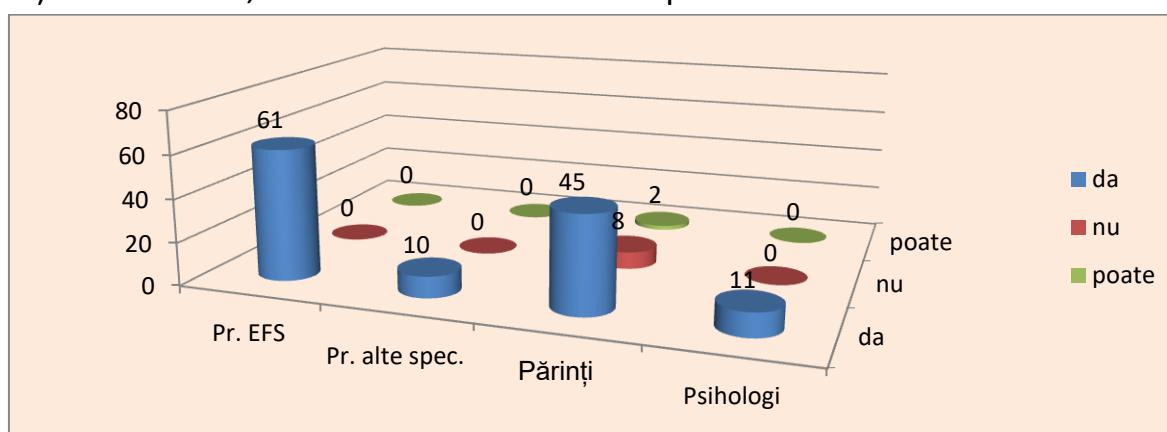

Fig.3. Reprezentarea grafică a răspunsurilor la întrebarea nr. 16

În graficul de mai sus putem analiza părerea profesorilor de educație fizică și a celorlalte categorii și specializări privind întrebarea cu numărul 16 (Figura

2): „Considerați că elevii cu CES ar trebui să beneficieze de personal didactic angajat în unitățile de învățământ, care acționează în domeniul problematicii copiilor?”. Putem observa că majoritatea a ales varianta de răspuns „Da” (100% profesorii de educație fizică și 86% din alte categorii și specializări), însă unii părinți (10%) sunt de părere că elevii aflați în această situație se pot descurca și singuri, neavând nevoie de personal didactic special, astfel optând pentru varianta de răspuns „Nu”, iar 2% nu sunt siguri de răspuns și au optat pentru varianta „Poate”.

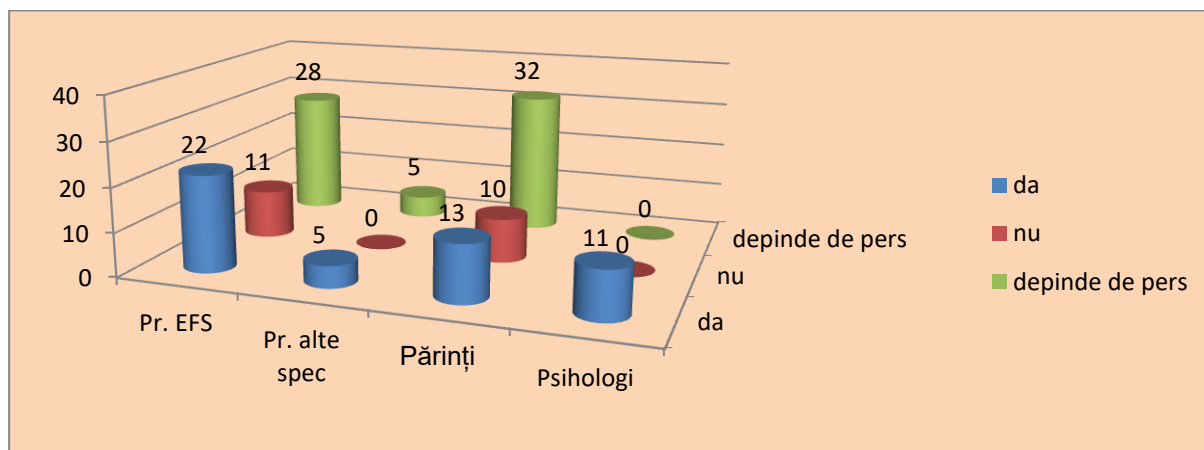

Fig.4. Reprezentarea grafică a răspunsurilor la întrebarea nr. 17

La întrebarea numărul 17 (Figura 4): „Apreciați o reducere a izolării/segregării copiilor cu CES integrați, prin apropierea nemijlocită de copii tipici?”, putem sesiza că majoritatea persoanelor sunt de părere că depinde foarte mult de fiecare persoană, 45% profesori de educație fizică și 48% alte categorii și specializări, alegând varianta „Depinde de persoană”, însă s-au înregistrat răspunsuri și pentru variantele „Da” (36% profesori și 38% alte categorii), dar și pentru „Nu” (18% dintre profesori și 13% alte categorii). Pentru varianta de răspuns „Nu” au optat mai mulți părinți, dar și unii profesori de educație fizică.

La ultima întrebare, cea cu numărul 18 (Figura 5): „Considerați că 2 ore de educație fizică pe săptămână le sunt suficiente copiilor cu CES pentru o integrare mai rapidă în învățământul de masă?”, 45% dintre profesorii de educație fizică și 43% din alte categorii și specializări au ales varianta „Da”, dar și varianta „Nu” a fost menționată de 55% dintre profesori, care au considerat că nu sunt de ajuns 2 ore/săptămână pentru o integrare mai rapidă a persoanelor speciale, și 56% dintre părinți, care au avut aceeași părere, în funcție de dorințele și necesitățile copilului.

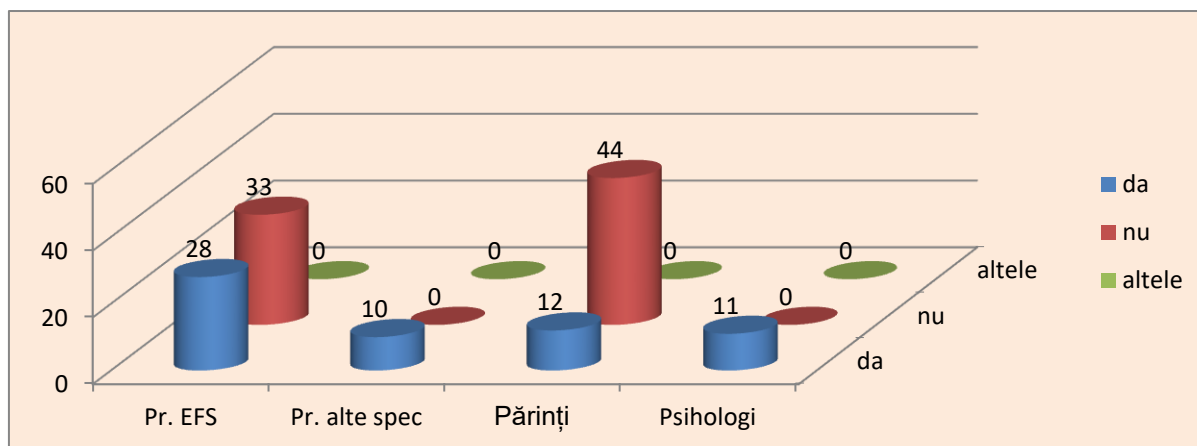

Fig.5. Reprezentarea grafică a răspunsurilor la întrebarea nr. 18

Concluzii

În concluzie, afirmăm că datele colectate și interpretate ne-au furnizat informații valoroase pentru organizarea procesului de instruire cu privire la disciplina „Educație Fizică” și rolul acesteia în îmbunătățirea performanței elevilor.

Din punctul nostru de vedere, în viața de zi cu zi ne lovim tot mai des de teama copiilor cu cerințe educative speciale de a participa la orele de educație fizică și sport. Prin încercarea de a-i implica în mod direct și responsabil în cadrul orelor de educație fizică și sport, ne străduim să-i ajutăm să-și învingă temerile, să se autodepășească, să colaboreze cu colegii, motivându-i prin faptul că și ei pot îndeplini sarcini, pot executa și pot progresa în activitatea fizică, fără a fi marginalizați sau priviți cu ochi diferiți de persoanele care-i înconjoară.

Profesorii care activează cu elevii cu CES, întotdeauna încearcă să găsească cele mai potrivite căi prin care să-și însoțească elevii către cunoaștere și integrare. Nu este simplu, dar cu dăruire, imaginație și multă răbdare se pot crea strategii eficiente, care să-i sprijine în acest sens. Având ca reper lucrări de specialitate cu informații despre elemente de pedagogie și specificul dezvoltării psihoindividuale ale unui copil cu deficiențe, am realizat programe de intervenție și activități de învățare adecvate nevoilor fiecăruia. Nu folosim ca pe o „rețetă” metodele și procedeele didactice despre care am citit, ci le adaptăm contextului. Am observat că scenariile didactice care cuprind metode și tehnici interactive sunt eficiente, mai ales în cazul elevilor cu CES, care sunt integrați în școlile de masă alături de colegi cu o dezvoltare tipică, deoarece încurajează socializarea, spiritul de toleranță și suport.

Considerăm, că conștientizarea importanței folosirii dispozitivelor de „ultimă generație” în antrenamente, în scopul evaluării și obținerii unor date concrete despre pregătirea și adaptarea copiilor cu cerințe educative speciale la orele de educație fizică, necesare ameliorării carențelor sau chiar tratării și înlăturării unor deficiențe ce împiedică de cele mai multe ori obținerea unor performanțe deosebite, este cea mai importantă.

Se presupune că, pe parcursul orelor de educație fizică, elevii cu cerințe educative speciale întâmpină dificultăți în îndeplinirea anumitor sarcini cu caracter static sau dinamic, putându-se astfel acționa asupra capacităților funcționale (capacitate pulmonară, musculară, cardiovasculară) și condiționale (viteză, forță, rezistență, îndemânare), rezultatele și progresul îmbunătățindu-se considerabil, ajungându-se chiar la o evoluție mult mai bună și eficientă a efortului în cadrul desfășurării activităților prin optimizarea relației parametrilor volum - intensitate – complexitate, dar și a relației efort – pauză.

Referințe bibliografice:

1. *Dragnea A. Teoria educației fizice și sportului. București, Editura Cartea Școlii, 2000. 241 p.*
2. *Inițiere motrică timpurie – Exerciții pentru copii cu dezabilități intelectuale. Editura Fundația SPECIAL OLYMPICS din România, Aprilie 2016.*
3. *Radu Gh. Psihopedagogia școlarilor cu handicap mintal. București: Editura Pro Humanitas, 2000. 230 p.*
4. *Csorba D. Fundamentele psihopedagogiei speciale. București: Editura CREDIS, 2007. 53 p.*
5. *Ghidul profesorului. Educație inclusivă - Curriculum școlar, clasele I-IV. Chișinău: Editura Lumina, 2003.*
6. *Maravela T. Strategii de intervenție și modele de lucru cu copii cu CES. C.S.E.I. Brăila.*